

Gašper Jakovac

David Bedrač: *Centimetri sveta*.

Maribor: Litera (zbirka Vedute), 2010.

Nov sveženj pesmi Davida Bedrača ponuja bralcu presenetljive okuse. Včasih je to presenečenje gurmansko oziroma lepo in zato pozitivno, spet drugič se zdijo besedne igre prisiljene in neučinkovite. Vendar bom bolj kot na nezanesljivost okusa pozoren na konkretne posameznosti in celotno tonaliteto zbirke. Naj že na začetku izdam: *Centimetri sveta* se ne zatekajo v radikalno objektivizacijo sveta, saj so empirični postopki za obravnavano snov preprosto nezadostni in varljivi; čeprav "milimeter proč", je namreč oddaljeni kraj "zelo, zelo daleč".

Že iz preteklega Bedračevega pisanja smo lahko razbrali dva vsebinska, ideološka in emocionalna pola, med katerima oscilira njegova poezija. Prvi pol je lirsko-erotični in več kot dominanten v zbirki *Poezije pomolov*, drugi je ludistični, pogosto tudi ironični pol, po vsebini in formi razmerno mnogoter, in je v ospredju v *Pesmih iz šipe*. *Centimetri sveta* se znotraj takšnega pogleda vzpostavljajo kot nekakšna srednja pot, kot pot nihanja, kar bi lahko pomenilo, da je zbirka bolj heterogena kot prejšnje in zato zavezana nekemu medlemu kompromisu, ki izgublja svojo ostrino. Vendar ni povsem tako, saj je heterogenost presežena na neki bolj temeljni ravni.

Centimetri sveta so razdeljeni na pet ciklov. Ti so naslovljeni s citati iz posameznih pesmi, ki jih nato v celoti beremo v razdelku, ki ga citat uvaja. Cikli so vsebinsko sicer različni – najbolj izstopa "sadni cikel" z naslovom *Imeti en sam namen*, v katerem se avtor srečuje z različnimi sadeži –, vendar se zdi nesmiselno ostreje zarisovati med njimi, kot si to morda nekoliko preveč na silo prizadeva storiti Stanka Hrastelj v spremni besedi. Že res, da se v prvem delu prebuja neki ustvarjalni "jaz", da strmi v svojo notranjost, da se čutila prebujejo za notranjo gostoto "jaza", da drugi del vpeljuje dvojino in tematizira odnos moški–ženska, da se v tretjem delu nenadoma najdemo v Bedračevi "Knjigi sadežev", vendar se četrti del znova vrača v območje metapoetike, v ustvarjalni proces, le

da tokrat z večjo mero ludistične duhovitosti. Verjetneje se zdi, da je nujnost razdelitve na cikle diktirala predvsem edinstvenost "sadnega cikla", ki izstopa po domišljeni rdeči niti. Organizacija pesniškega materiala na ravni zbirke je seveda zelo pomembno početje, ker priča o določeni sledi, o želji po celovitosti in razbiranju smisla, vendar branje pesmi v luči splošnejših konceptov lahko prej škoduje bralčevi hermenevitični poziciji in ga namesto k odpiranju za smisel vodi k iskanju diskurzivnih posplošitev, ki se razkrivajo ob prvem branju. Nenazadnje *Centimetri sveta* niso konceptualna pesniška zbirka, saj njihova urejenost izhaja iz poznejše, naknadne avtorjeve diahronične razvrstitve, ki v večini primerov sledi intuitivnim kriterijem razvrščanja.

Bolj kot formalna razdelitev zbirke se torej zdi pomembno nekaj čisto drugega. *Centimetri sveta* so zapisani z veliko mero samozavesti in zrelosti. Pesmi so v povprečju veliko bolj izčiščene kot v prejšnjih zbirkah – kar se morebiti odraža tudi z njihovo dolžino –, čeprav je še vedno moč zaznati ostre prekucuške verze, ki se pogosto pojavljajo kot tisto neprijetno presenečenje, ki sem ga omenil na začetku. V pesmi *Kri sonca* na primer avtor z veliko mero občutka in nežnosti naslika trenutek na vročem poletnem soncu, a nam za konec postreže s "kolínarsko", semantično sicer deloma upravičeno, metaforo: "Povsod klockota kri sonca." Verz je sam po sebi zvočno izjemno zanimiv, saj uvaja slikovit paradoks, ki prikličje podobo vrele krvi v kmečki kuhinji ob času kolin, le da žrtev ni svinja, ampak sonce. Toda vseh preostalih enajst verzov pred zaključnim, vsaj v meni, razvija popolnoma drugačna občutja. Kot da se pesnik boji mile naivne nežnosti in čuti potrebo, da jo ironizira z zloveščim krvavim verzom. Podobno se z gnusnim verzom zaključí pesem *Banane*, kjer je patologija sicer stopnjevana in vsaj v smislu koherence veliko bolj na mestu: "Iz nosov se ji navzgor cedijo gosti, krvavi smrkliji."

Bedrač je predvsem dober lirik in očitno si prizadeva biti še boljši, ko včasih nekoliko obrabljeno in prozorno besedišče erotike iz *Poezij pomolov* razbija v okruške, v majhne esence, ki nas vzburiijo veliko bolj kot razvlečene periode. Takšno tendenco je zaznati v pesmi *Pokrajina biti s tabo* ali *Nedoločena* ter morda še najbolj v dvokitični *Pod stropom*. Le šest verzov pesmi *Pod stropom* nam naslika fantastično "peterpanovsko" podobo razigranih ljubimcev, ki z otroško iskrenostjo nista zavezana diskurzu ali kakršni koli komunikaciji, ampak sta popolnoma potopljena v čutenje. Razpršitev gostega smisla v spalnici, ki sledi nekemu dejanju – pesem se namreč dogaja 'potem' –, je tako bistvena in globoka, da ni možno nič drugega kot to, da se ljubimca predata smehu: "in se smejeva posteljam spodaj". Besede so namreč odveč, označevalci drviijo mimo,

nekaj jih je pognalo v nadsvetlobno hitrost in popolnoma nemogoče jih je ustaviti in zapopasti. Vse, kar človek lahko naredi, je, da se preda in iz srca nasmeje. Za to smejoče se brzenje označevalcev najde Bedrač zgoščen okrušek, zaključi kratko pesem in nas pouči, kaj pravzaprav pomeni poezija: "Najbrž tako gledajo vetrovi / dol, / na zmečkane travnike ..." Če kroženje pod stropom spalnice in smeh, ki je lahko le glasen in razvnet, asociira neustavljivo gibanje smisla, se svetlobna hitrost v zadnji pesmi zbirke z naslovom *Ne, nas pa ni* v trenutku zvrne v svoje nasprotje. Označevalec je zajet, in to največji med njimi: "Bog snema film." Bog ustvarja, nas pa ni, nagnal nas je s prizorišča in film se vrti v popolnem miru: "njegov glavni igralec je veter, / ki negibno leži čez svet." Zamenjava perspektive s prikazom vetra, ki ni veter, s soočenjem z materijo, ki se giblje po ukazu Najvišjega, nas navdaja s trpkostjo. Mir in tišina v primerjavi z brez-smiselnim gibanjem iz pesmi *Pod stropom* ne prinašata pomiritve, ki je namreč zgolj navidezna, celo nasilna, saj ljudje prizorišča niso odrešeni, ampak so z njega izgnani. Zbirka se tako zaključi v trpki tišini, ki pa vendarle ne pomeni popolne raz-smislitve, saj nas privede do točke nič, do najgloblje globine nas samih. Tu pa smo morda že na sledi nove geneze, ki se vendarle lahko začne šele na koncu prejšnjega sveta.

Centimetri sveta so globinski, ne zgolj reistični, preštevajoči, mero-slovni, kot to morda namiguje naslov zbirke, in zdi se, da prav zato avtor tako pogosto poseže po podobi krta in njegovega rovarjenja po globinah; kajti "[v]saka pesem ima v sebi krta: / njeno zemljo rije in koplje," in "iz krtin vzletijo ptice," ter nihče drug kot "[k]rt je, / ki rije po mehkih ustnicah dekleta". *Dnevna pesem*, v kateri krt nadleguje ustnice deklet, je identična pesmi, ki jo v zbirki *Pesmi iz šipe* najdemo pod naslovom *Štiri zaporedne oblike*. Dvakrat sem preveril, spremenjena ni niti vejica. Morda sem spregledal še kako pesem, ki je ponovljena, vsekakor pa tega ne razumem kot znak avtorjeve ustvarjalne krize. Nekaj nenavadnega se skriva v Bedračevem krtu, čigar življenje se ves čas odvija od znotraj "in skoraj nič navzven". Morda je prav on tisti, ki šteje preorane centimetre sveta in pomaga avtorju, da med njegovimi verzi včasih zasijejo strnjene kračine, ki jih on, slepec, odkriva v večni noči podzemlja.